

کفتگوی مرئط

فرشته‌استیری فعال حوزهٔ زنان وروان‌شناس: **کاربرابر، حقوق کمتر و مردان طلبکارتر**

در گذر تاریخ، باوجود توانایی‌های زیاد بانوان، آنان از موقعیت‌های شایسته و بایسته‌ای بر خوردار نبوده‌اند. به‌دلیل تقسیم شغلی که در طول تاریخ انجام شده است، بیشتر زن در موقعیت زادآوری و رویش، نقش آفرینی کرده است. در عهد باستان مرد نقش شکارچی را داشته است و بانوان در محل زندگی خود به تربیت فرزند و همچنین کشاورزی مشغول بوده‌اند. البته به‌دلیل توانایی‌ی‌زاید بانوان، آن‌ها توانستند این وظیفه را به‌خوبی انجام دهند.

■ **جایگاه‌زنان در ایران باستان**

درواقع در تمدن‌های مختلف نشان از فعالیت‌های بسیاری برای بانوان دیده نمی‌شود؛ نه در بین‌النهرین و نه در روم باستان، نه در آفریقا و نه در عربستان پیش از اسلام. شاید زن به‌عنوان کشاورز دیده می‌شود، اما کشاورزی اوفقط به‌عنوان مملوک بود نه مالک. ولی در ایران باستان، زنان در نقش‌های مختلفی دیده شده‌اند. از جمله لوح‌هایی که از زمان هخامنشیان به دست آمده است، زنان در نقش خیاط تشریفات و سیقل زدن سنگ‌های تزیینی دیده شده‌اند. از سکه‌هایی که در زمان اشکانیان به دست آمده است، تصویر فرهاد پنجم همراه مادرش بر روی سکه ضرب شده است. در زمان ساسانیان، زنان به کار ریسندگی مشغول بوده‌اند. مارکوپولو در سفرنامهٔ خود از فعالیت بانوان ایران نوشته است که مشاغل سنگینی داشته‌اند؛ از جمله ارباب‌رانی و برپاکردن چادر. در دوران صفویه و قاجار نیز شواهدی از پست‌های مدیریتی زنان دیده شده است؛ از جمله والیه، دختر فطعلی‌شاه در کردستان حکمرانی کرده است.

■ **انقلاب صنعتی، واژهٔ فمینیسم را آورد**

پس از انقلاب صنعتی، واژهٔ فمینیسم در اروپا پررنگ شد و این چرخ‌های صنعت بود که به زنان هویت داد، نه خود مردان. به‌دلیل شرایط سخت کار و حقوق نابرابری که زنان داشتند، زنان سعی کردند که کارها را تسهیل کنند و توانستند پست‌های مدیریتی را به‌عهد بگیرند. با ورود زن در جامعه باعث شد که مردان این نیروی کار را تهدیدی برای مشاغل خود بدانند. برای همین حقوق آن‌ها را کم کردند یا اینکه بانوان را در محیط‌های کاری، آزار جنسی و روحی می‌دادند.

و اما از نظر اسلام، زندگی بر روی پرنده‌ای سوار است که دو بال دارد و این دو بال باید به‌طوریکسان زندگی را هدایت کنند. اتفاقاً در اسلام مرد وظیفه دارد تمام مایحتاج زندگی را فراهم کندوزن را ملزم به کار خانه‌نگری است. اگر به انقلاب اسلامی ایران نیز برگردیم، باز هم زنان نقش بسزایی داشتند. زنان در پیروزی انقلاب اسلامی ایران و مشارکت در دفاع مقدس نقش پررنگی داشتند. پیش از این‌ها هم زنان در جنبش مشروطیت، اثرگذار بودند.

■ **راهکارهای اساسی**

برای هویت‌بخشی به‌زنان

در عین حال، در وضعیت فعلی جامعهٔ ما راهکارهایی برای هویت‌بخشی و احقاق حقوق زنان وجود دارد؛ ازجملهٔ این راهکارها می‌توان به بهادادن به رشد نهادهای غیردولتی به‌عنوان نیروهای خلاق و کارآفرین، توانمندسازی بانوان و آموزش به آنان، مطرح کردن قوانین شایسته‌سالاری، ایجاد روحیهٔ امید و مشارکت در بانوان و فرهنگ‌سازی برای پذیرفتن توانمندی زنان اشاره کرد.

باید ببینیم که زنان کلید رشد و ترقی کشورهای در حال توسعه هستند. بی‌عدالتی‌هایی که نسبت به زن روا می‌شود، از جمله کار برابر حقوق کمتر، مقررات دست‌وپاگیر، که باعث می‌شود بانوان نتوانند به‌خوبی نقش آفرینی کنند، آسیب روحی به‌خاطر برخورد نامناسب ارباب‌رجوع، ممانعت همکاران از ترقی زنان کارمند و… همه سبب تضعیف جایگاه زنان می‌شود.



بتول گندمی، عضو شورای شهر مشهد می‌گوید:

دوران مدیریت «فقط مردانه» گذشته‌است

بتول گندمی، عضو شورای شهر مشهد، برابری اجتماعی را حق زنان می‌داند و می‌گوید: «دوران اینکه مدیران فقط باید مردان باشند، گذشته است. امروزه دیگر بر سر این بحث نداریم که می‌شود مدیر زن داشته باشیم یا نه. سرمایه اجتماعی زنان با توانمندی آنان و با هزینه‌ای که خودشان داده‌اند، حاصل شده است.»

شهرآرادر گزارشی به‌مناسبت ایجاد «پارلمان زنان» به‌نقش آفرینی بانوان در جامعه‌می پردازد

حضور زنان، سهم خواهی نیست



بتول گندمی

■ **زیرسقفی به‌نام «پارلمان زنان»** به باور مدیرکل امور بانوان و خانواده استانداری خراسان رضوی، در شرایط حاضر با بخشنامه‌ای که از سوی دولت برای استفادهٔ ۳۰درصدی مدیران زن در پست‌های مدیریتی ابلاغ شده، فرصت برای حضور زنان توانمند فراهم‌شده‌است.

مدیرکل امور بانوان و خانواده استانداری خراسان رضوی با اشاره به شکل‌گیری پارلمان مشورتی زنان استان، می‌گوید: «این پارلمان فرصتی برای شناسایی زنان توانمند است که به عرصهٔ تصمیم‌سازی‌ها و تصمیم‌گیری‌ها بپیایند. در قالب یک گروه مشورتی، هم اطلاعاتشان را به‌روز کنند و هم با زیربنی و حساسیت خودشان تحلیل کنند. ان‌شاء… بتوانیم از این ظرفیت برای توسعهٔ پایدار استان استفاده کنیم.» وی تأکید می‌کند: «پارلمان زنان رادر مشهد با دقت و حساسیت بیشتر راه‌اندازی خواهیم کرد. در ۲۷ شهرستان استان پارلمان زنان افتتاح شده‌است. بعد از افتتاح پارلمان مشهد، پارلمان زنان استان را که منتخب پارلمان‌های شهرستان‌ها هستند، با ۱۰۹ عضو راه‌اندازی خواهیم کرد.»

به گفتهٔ وی، پارلمان مشورتی زنان بنا به ظرفیت و جمعیت هر شهرستان از ۳۵ تا ۶۵ نفر است. با توجه به جمعیت مشهد، پارلمان مشورتی در این شهر ۷۵ نفر خواهد بود.

■ **توجه به مادهٔ ۱۱۰ برنامهٔ ششم توسعه و تحقق عدالت**

ترجیحی می‌پردازد.

این‌مقام مسئول در امور بانوان رویکرد اسناد بالادستی کشور را در خصوص زنان بدون هرگونه تبعیضی می‌داند و اظهار می‌کند: «در سند چشم‌انداز ایران ۱۴۰۴ اسمی از "زن" یا "مرد" برده نشده و آمده است "فرد ایرانی"، "یک ایرانی"، "یک شهروند" و… در واقع در برنامه‌های توسعهٔ کشور برای زنان موقعیت ویژه‌ای ترسیم شده‌است، نه تبعیض و تفکیک.»

دیدگاه در جهان نسبت به زنان وجود دارد. «سه سلجوقی، دیدگاه‌هایی را که در خصوص زنان وجود دارد، به سه دسته تقسیم می‌کند و می‌گوید: «سه دیدگاه در جهان نسبت به زنان وجود دارد. یک دیدگاه افراطی و تقلیل‌گرایانه معتقد بر نقش زنان فقط در واقع در برنامه‌های توسعهٔ کشور برای زنان موقعیت ویژه‌ای ترسیم شده‌است، نه تبعیض و تفکیک.»

دیدگاه در جهان نسبت به زنان وجود دارد. «سه سلجوقی، دیدگاه‌هایی را که در خصوص زنان وجود دارد، به سه دسته تقسیم می‌کند و می‌گوید: «سه دیدگاه در جهان نسبت به زنان وجود دارد. یک دیدگاه افراطی و تقلیل‌گرایانه معتقد بر نقش زنان فقط در واقع در برنامه‌های توسعهٔ کشور برای زنان موقعیت ویژه‌ای ترسیم شده‌است، نه تبعیض و تفکیک.»

■ **توجه به مادهٔ ۱۱۰ برنامهٔ ششم توسعه و تحقق عدالت**

ترجیحی می‌پردازد.

این‌مقام مسئول در امور بانوان رویکرد اسناد بالادستی کشور را در خصوص زنان بدون هرگونه تبعیضی می‌داند و اظهار می‌کند: «در سند چشم‌انداز ایران ۱۴۰۴ اسمی از "زن" یا "مرد" برده نشده و آمده است "فرد ایرانی"، "یک ایرانی"، "یک شهروند" و… در واقع در برنامه‌های توسعهٔ کشور برای زنان موقعیت ویژه‌ای ترسیم شده‌است، نه تبعیض و تفکیک.»

دیدگاه در جهان نسبت به زنان وجود دارد. «سه سلجوقی، دیدگاه‌هایی را که در خصوص زنان وجود دارد، به سه دسته تقسیم می‌کند و می‌گوید: «سه دیدگاه در جهان نسبت به زنان وجود دارد. یک دیدگاه افراطی و تقلیل‌گرایانه معتقد بر نقش زنان فقط در واقع در برنامه‌های توسعهٔ کشور برای زنان موقعیت ویژه‌ای ترسیم شده‌است، نه تبعیض و تفکیک.»

دیدگاه در جهان نسبت به زنان وجود دارد. «سه سلجوقی، دیدگاه‌هایی را که در خصوص زنان وجود دارد، به سه دسته تقسیم می‌کند و می‌گوید: «سه دیدگاه در جهان نسبت به زنان وجود دارد. یک دیدگاه افراطی و تقلیل‌گرایانه معتقد بر نقش زنان فقط در واقع در برنامه‌های توسعهٔ کشور برای زنان موقعیت ویژه‌ای ترسیم شده‌است، نه تبعیض و تفکیک.»

اولین اشتباه زنان، آخرین اشتباه آن‌هاست

و فارغ‌التحصیلی بیش از ۵۰درصد خانم‌ها در دانشگاه‌ها، حضور زنان کفایت می‌کند، این طور نیست. در موقعیت فعلی، زنانی که توانمندی وشایستگی دارند، باید در صحنه‌های تصمیم‌گیری باشند.» وی درعین حال تأکید می‌کند که «در شرایط کاری نیز نباید تبعیضی را شاهد باشیم. متأسفانه در خیلی از موارد، اولین اشتباه برای زنان، آخرین اشتباهشان می‌شود. بالاخره اشتباهات انسانی و مدیریتی در هر جای وجود دارد، اما وقتی این اشتباهات توسط زنان رخ دهد، تاوان سنگینی می‌دهند. وقتی در جامعهٔ مردان، اشتباهی رخ می‌دهد، فقط فرد را عتاب می‌کنند؛ اما در یک جامعه با تفکر نادرست، اگر یک زن اشتباه کند، جامعهٔ زنان را خطاب و عتاب قرار می‌دهند. این رویکرد اشتباه و مضللی فرهنگی است که بخشی از آن به تربیت در خانواده برمی‌گردد. زنان ما مدیریت پنهان فرهنگی در جامعه را برعهده دارند که در این زمینه نیز باید مباحث فرهنگی را از ابتدا در نظر بگیرند.»



فرشته سلجوقی، مدیرکل امور بانوان و خانواده استانداری خراسان رضوی می‌گوید: «در حال حاضر جامعه به مرحله‌ای از بلوغ رسیده که نه تنها به مطالبهٔ زنان برای حضور پاسخ می‌دهد، بلکه حتی این ضرورت را درک کرده‌است. مادر دههٔ چهارم انقلاب اسلامی یک بلوغی را شاهد هستیم که برای جامعه این مهم را یادآوری می‌کند که حضور زنان برای رسیدن به توسعهٔ پایدار و ممتوازن ضروری است. صرف‌اینکه فکر کنیم با پاکردن در دانشگاه‌ها به روی خانم‌ها

گزارش

درچه

مرضیه محبی، وکیل و رئیس کانون زنان حقوق‌دان سورا»:
رفع آسیب‌های اجتماعی در گرو حل مسائل زنان است

اسم اتجنم «سورا» را خیلی‌ها با داستان «اعظم»، زنی که قربانی خشونت، فقر و اعتیاد بود و در چهاردیواری خانه‌اش شکنجه می‌شد، شناختند و شنیدند. اتجنمی که یک سمن با دورهم جمع شدن بیش از دویست وکیل زن شکل گرفته و حالا نهای برای زنان و دخترانی شده که صدایشان به جای نمی‌رسد و دستشان خالی است. نمونه‌هایی از پرونده‌هایی که منجر به اعلام برائت برای زنان زندانی شده یا پرونده‌هایی را که به برزه‌دیدگی دختران مربوط بود، این اتجنم پیگیری کرده است.

در مبحث حقوق و جایگاه اجتماعی زنان و مسائل و مشکلاتی که زنان دارند، با مرضیه محبی، وکیل و رئیس کانون زنان حقوق‌دان سورا، گفتگومی‌کنیم. وی ابتدا به موقعیت تبعیض‌آمیز زنان و شکاف جنسیتی، و که هیچ جامعه و سرزمینی مدعی حل قطعی آن نشده، اشاره می‌کند و می‌گوید: «هنوز فرودست‌انگاری و عدم رعایت کامل عدالت جنسیتی در فرهنگ و قوانین، بر روند توسعهٔ انسانی سایه انداخته‌است. در کشور ما نیز متأسفانه شاخص‌های شکاف جنسیتی در انتهای جدولی قرار دارد که سازمان جهانی اقتصاد ارائه کرده است.»

این فعال زن در مباحث حقوقی و اجتماعی عنوان می‌کند: «سهم زنان از مشارکت سیاسی ناچیز است. باوجود همهٔ مطالبات و وعده‌ها، ما جزواتر کشورهایی هستیم که وزیر زن در دولت آن حضور ندارد. و بهرهٔ زنان از نمایندگی مجلس و مدیریت‌های فرادستی بسیار اندک است. دسترسی عادلانهٔ زنان به مشاغل، آنان را در عرصهٔ اقتصاد و قدرت اقتصادی عقب‌نگه داشته و تنها سهم کوچکی از منابع و ثروت اجتماع به زنان تعلق دارد.»

■ **فرهنگه مشارکت در خانه را نشر دهیم**
به‌گفتهٔ محبی، اشتغال زنان به کار بی‌پایان و بی‌مزد خانگی در همهٔ جوامع بشری آنان را از دسترسی به مشاغل پردرآمد بازداشته است و نبود فرهنگ مشارکت در امور خانه و نگهداری فرزندان و تحمیل بار به دوش زنان، پایه‌های عدالت جنسیتی راست می‌کند. این وکیل دادگستری خاطر نشان می‌کند: «ساختارهای اجتماعی، خشونت‌گسماتی، روانی، جنسی و خشونت در فضاهای عمومی بسیاری را برای زنان بازتولید می‌کنند. فرهنگ ما هنوز از رسوبات تفکری که زنان را فرودست و حقیر و بی‌مقدار می‌داند، رها نشده است. ممانعت از تحصیل دختران، ازدواج اجباری آنان و محروم‌کردن آن‌ها از بسیاری از حقوق اجتماعی، مانع از اشتغال و فعالیت اجتماعی، آثار فرهنگ جنسیت‌زده‌اند که در زبان روزمره هم حضور سنگینی دارد و در لطفیه‌های جنسیتی، دشنام‌ها و… ظاهر می‌شود. این فرهنگ البته به پشت‌گرمی برخی قوانین همچنان پابرجا ایستاده و باوجود ورود چشمگیر زنان به عرصهٔ عمل اجتماعی و تحصیلات عالی، از کاهش و غیرفعال شدن شکاف جنسیتی ممانعت می‌کند.»

■ **قوانین مربوط به زن و خانواده**
تن‌به‌تحولات اجتماعی نداده‌است
وکیل و رئیس کانون زنان حقوق‌دان سورا می‌گوید: «باوجود تأکید مکرر قانون اساسی بر برابری مردم این سرزمین در پیشگاه قانون، متأسفانه قوانین مربوط به زن و خانواده و برخی قوانین دیگر تن به تحولات اجتماعی نداده‌اند. قانون مدنی ما که در سال ۱۳۰۷ تصویب شده، هنوز بر روابط خانواده حاکم است. مسئلهٔ حق طلاق، حق حضانت فرزندان، حق مرد بر بازداشتن زن از اشتغال و تحصیل، حق مطلق او بر انتخاب محل زندگی و خروج زن از کشور و… جنگلی خانواده را به کانون اصلی بازتولید روابطی تبدیل کرده‌اند که مناسبتی با وضعیت امروز جامعه ندارد. از این‌رو، شاهد ناپایداری خانواده‌ها و افزایش آمار طلاق هستیم.»

دوران اینکه مدیران فقط باید مرد باشند گذشته‌است

زنان کمتر اجازهٔ ورود می‌دهند و این ناشی از ایرادات نگرشی است.»
این نمایندهٔ مجلس با اشاره به انتقاداتی که به آمارهای بین‌المللی مطرح می‌شود، عنوان می‌کند: «آمارهای بین‌المللی دربارهٔ حضور زنان آمارهای شفافی است و سازمان ملل انجام می‌دهد، اگر می‌خواهیم این آمارها را نقد کنیم، باید مرکز آمار ایران، آمار دقیق‌تری از حضور زنان و تفکیک جنسیتی اعلام کند و بگوید چه تعداد از زنان در عرصه‌های اجتماعی فعال هستند. البته مادر بحث آمار، ضعف جدی داریم و اساساً یکی از دلایل ضعف در سیاست‌گذاری را می‌توان در نقص آمار جستجو کرد.»

■ **دوران اینکه مدیران فقط باید مرد باشند گذشته‌است**

در بررسی جایگاه زنان در عرصه‌های اجتماعی و مدیریتی، به سراغ بتول گندمی، فعال سیاسی و اجتماعی می‌رویم که در کارنامهٔ کاری‌اش دو دوره ورود به پارلمان شهری مشهد دیده می‌شود. وی سال‌ها در کنار فعالیت‌های تخصصی شهری و شورا، چهره‌ای منتقد به مدیریت‌های آمرانه، مردسالارانه و زن‌ستیزانه در جامعه بوده و جزو مدافعان حقوق زنان به‌شمار می‌رود. او حالا در کسوت یکی از اعضای شورای پنجم مشهد فعالیت می‌کند و معتقد است: «برای تحقق حقوق زنان در عرصه‌های اجتماعی، شهری و پست‌های مدیریتی، باید تغییراتی در دیدگاه‌ها، قوانین و برنامه‌ریزی‌ها داشته باشیم.»

گندمی، برابری اجتماعی را حق زنان می‌داند و می‌گوید: «دوران اینکه مدیران فقط باید مردان باشند، گذشته است. امروزه دیگر بر سر این بحث نداریم که می‌شود مدیر زن داشته باشیم یا نه. سرمایه بسیار مهمی در بخش زنان وجود دارد، چراکه زنان خودشان داده‌اند، حاصل شده است. عقل و شرایط دارند و در همین رابطه می‌گوید: «زنانی که در سطوح عالی آموزش عالی هستند، نیاز دارند که عرصه‌های مدیریتی را نیز تجربه کنند، و این تجربه به دست نمی‌آید مگر اینکه به این نیروها اعتماد شود و از آن کلیشه‌های همیشگی که زنان نمی‌توانند یا نمی‌خواهند وارد عرصهٔ قدرت شوند، کنار گذاشته شود و این فرصت داده شود که زنان به عرصهٔ مدیریت میانی و کلان کشور وارد شوند.»

■ **تبعیض مثبت به نفع زنان در کشورهای عربی**

عضو کمیسیون فرهنگی مجلس با اشاره به اینکه توسعهٔ اقتصادی در ایران با کشورهایی مثل مالزی و اندونزی هم‌زمان شروع شد، می‌گوید: «آن کشورها که اتفاقاً اسلامی هم هستند، زمینه‌های ورود زنان را در فرایند توسعه فراهم کردند و در این حوزه تلاش کردند. اگر به آمار و ارقام فعالیت‌های این کشورها از سال ۱۹۹۰ تا ۲۰۱۶ رجوع شود، متوجه می‌شوید که جایگاه زنان در قدرت سیاسی این کشورها روبه‌افزایش گذاشته است.»

او ادامه می‌دهد: «آمارهای بین‌المللی که اخیراً در مورد حقوقی زنان منتشر شد، ایران را حتی از کشورهای عربی در رده‌هایی پایین‌تر قرار داده است که این امر ناشی از اعمال سیاست‌های تبعیض مثبت در این دست از کشورهای عربی است. خواه اینکه ما بپسنسیم خواه نپسنسیم، تبعیض مثبت در کشورهای عربی که فکر می‌کردیم در عقب‌تر هستند، در حال پیاده‌سازی است. مثلاً در کویت باید حتماً ۵۰ زن وارد پارلمان شوند، اما در کشور ما مسئلهٔ جنسیت در انتخابات مطرح نیست و حرفی از ورود زنان یا مردان زنده است. به‌عبارتی سیستم انتخاباتی تبعیض‌آمیز نیست و ما این سیستم انتخابی موجود را می‌پذیریم؛ اما اگر جناح‌های سیاسی لیستی ارائه می‌کنند، به

عضو فراکسیون زنان مجلس شورای اسلامی:

حتی برای خانه‌دارها هم شأنیت قائل نیستیم



طیبه سیاوشی، عضو فراکسیون زنان مجلس شورای اسلامی در پاسخ به این سؤال که چرا از نهادهای فرهنگی صدای واحدی دربارهٔ جایگاه زنان نمی‌شنویم و برخی چهره‌های شاخص و نهادهای فرهنگی سعی در منفی‌نشان دادن حضور اجتماعی زنان دارند، می‌گوید: «من هم معتقدم بهترین شغل مادری است، اما شأن اجتماعی مادران کجاست؟ چه ارزشی برای مادران خانه‌دار قائل هستیم؟ حاکمیت باید آیندهٔ این زنان را تأمین کند. در حال حاضر مادران حتی اختیار فرزندان‌شان را ندارند و تمام ولایت فرزند به مرد داده شده است. کسانی که چنین فکری را ترویج می‌کنند، باید ابتدا شأن اجتماعی زن را به‌اوپس بدهند.» او در ادامه می‌گوید: «ما هم معتقدیم بهترین شغل، مادری است و ۱۶ میلیون زن ایرانی که خانه‌دار هستند، از جایگاه‌شان لذت می‌برند. چهار دهه است شعار می‌دهیم «بهشت زیرپای مادران است»، اما این شعار فرهنگ‌سازی نمی‌کند، این رویکرد ناهوای وزدگی فرهنگی

^[1] بتول گندمی، عضو شورای شهر مشهد، برابری اجتماعی را حق زنان می‌داند و می‌گوید: «دوران اینکه مدیران فقط باید مردان باشند، گذشته است